

Dr. sc. Enes BIKIĆ, redovni profesor
Pravni fakultet, Univerzitet u Zenici
enes.bikic@unze.ba

UDK 340.1
347.9
347.4/.5

pregledni znanstveni rad

Dr. sc. Anita PETROVIĆ, vanredni profesor
Pravni fakultet, Univerzitet u Tuzli
anita.petrovic@untz.ba

Rad stigao: 28. travnja 2023.
Rad prihvaćen: 19. svibnja 2023.

TUMAČENJE ZAKONA - ZNAČAJ I METODE

Sažetak: U ovom radu se obrađuje pitanje određivanja sadržaja teksta norme. Kako postupiti kada se naiđe na neodređenost teksta norme? Treba li pokušati odrediti volju „historijskog zakonodavca“, tj. zakonodavca koji je donio zakon u prošlosti ili težiti što suvremenijem tumačenju? Kako tumačiti sadržaj norme restriktivno ili ekstenzivno? Može li se izabrati interpretaciju koju osobno, subjektivno smatramo primjerenom između nekoliko alternativnih značenja po vlastitom izboru? Je li tumač vezan granicama doslovnog značenja zakona ili može, možda čak i mora, tražiti rješenje za pravno pitanje izvan doslovnog značenja zakona (*praeter verba legis*) ili čak kršiti doslovno značenja (*contra verba legis*). Kako se postupa usljed dinamike života i promjena u društvu kod novih pitanja koja zakonodavac nije mogao znati? Koje su granice sudskog razvoja prava u odnosu postojećih normi i kreiranju novih?

Gljučne riječi: tumačenje, dopunsko tumačenje, analogija, metode, kriteriji, primjena zakona.

1. Uvod

Tumačenje je za one koji primjenjuju pravo jedan od najvažnijih zadataka njihove profesije, jer tumačiti ili interpretirati znači imati sposobnost „razumjeti smisao, bit, srž ili suštinu“ pravne norme. Razumijevanje norme je preduvjet da se nešto može odlučiti (prosuditi). Tumačenje od strane pravnikâ u suštini ima dva određena cilja, tumačiti zakone i izjave volje (ugovora). U oba slučaja riječ je o ispravnom razumijevanju suštine, tj. nešto određeno prema čemu su usmjereni nečiji postupci, misli, osjećaji itd. Unatoč tome, postupak tumačenja ovih dvaju objekata se bitno razlikuje, a što čini srž stvari i od ključne je važnosti za samo tumačenje.

a) Prije svega zbog razlike u adresatu. Apstraktni zakon usmjeren je na neodređen broj osoba, dok je izjava volje u pravilu usmjerena samo na određenu osobu. Stoga se pri tumačenju izjava volje redovito mora voditi računa o individualnom razumijevanju takvog primatelja ili davatelja izjave. S druge strane, slično razmišljanje u tumačenju zakona bilo bi nedopustivo jer bi zakon različitim ljudima mogao značiti različite stvari ovisno o njihovoj sposobnosti razumijevanja.¹

b) Važeći zakoni redovito imaju svoju svrhu (cilj). Taj *ratio legis* čini najvažniji kriterij tumačenja (*teleološko tumačenje*). Ipak, svrha se može koristiti samo s velikim oprezom kod tumačenja, osobito u višestranim pravnim poslovima. Ispravno tumačenje je ono koje optimalno ostvaruje smisao i svrhu zakona. Svrha kojoj teži jedna strana često nije svrha druge strane, tako da se preko nje ne može lako utvrditi sadržaj transakcije.²

¹ Dieter Medicus, Allgemeiner Teil des BGB, C. F. Müller Juristische Verlag Heidelberg 1988, s. 117., Rn. 307, s. 308.

² Teodor Antić, „Vjerodostojno tumačenje zakona“, Zb. Prav. Fak. Sveu. Rijeka (1991) v. 36. br. 1. str. 620 (2015).